

My article about Dresden porcelain collection is published in the November issue of exclusive magazine Art + Antiques, magazine for art, architecture, design and antiques.

/November 2015/

Porcelánová nemoc

V barokní Evropě byly sbírky porcelánu výrazem prestiže a moci jednotlivých panovnických dvorů. Drážďanská kolekce čínského, japonského a raného míšeňského porcelánu má kořeny právě v 18. století. Vznikla díky sběratelské vášni Augusta Silného, saského kurfiřta a polského krále.

Hnacím motorem pro vytvoření sbírky byla Augustova „maladie de porcelaine“, porcelánová nemoc, jak sám nazýval svoji posedlost „bílým zlatem“. Na pravém břehu Labe v roce 1717 zakoupil s vidinou vytvoření výstavní expozice vilu, později přejmenovanou na „Japanisches Palais“. Prezentace sbírky byla koncipována v orientálním stylu i v duchu barokní estetiky. V hlavním sále byla umístěna vlastní produkce manufaktury v Míšni, kterou v roce 1710 August Silný založil, a to poté, co nadšen v lednu 1708 představil světu první „bílý evropský porcelán“ vynalezený Johannem Friedrichem Böttgerem.

V roce 1733 však král umírá, a to ještě před dokončením svého paláce. Navzdory dalším akvizicím jeho nástupce byl zájem o orientální porcelán jeho smrtí utlumen. V roce 1876 byla sbírka přemístěna do novorenesanční budovy Semperovy galerie

v areálu barokního Zwingeru. Před hrozcím nebezpečím války a bombardování byly artefakty v roce 1942 rozptýleny do okolních paláců. Přesto byla v roce 1945 skrytá díla nalezena a odvezena Rudou armádou jako válečná kořist do Sovětského svazu, odkud se vrátila až v roce 1958.

Orientální porcelán

Dnešní přehlídka porcelánu je zkomprimována do zhruba dvou tisíc artefaktů. Instalace, která byla otevřena v roce 2006, je dílem newyorského architekta Petera Marina. Výstavní prostor expozice byl zvětšen o čtvrtinu a po rekonstrukci vznikla atraktivní podívaná, která nám přehledně servíruje artefakty z Číny a Japonska. Pozdní období dynastie Ming (1368–1644) je zastoupeno vázami malovanými kobaltovou modří, s pevnou siluetou tvaru a humorný-

SBÍRKA PORCELÁNU

Staatliche Kunstsammlungen

místo: Zwinger, Drážďany

www.skd.museum

mi scénkami, dynastie Čching (1640–1911) monumentálními modrobílými nádobami s kompozicemi klasické čínské malby krajin s horami a řekami. Některé vystavené předměty z doby císaře Kchang-si (1662–1722) jsou tyklovitého tvaru s víkem, pokryté tzv. „límcovou“ malbou s motivy pivoňek, magnolií a divokých jablek jako symbolů štěstí. Ěru vlády císaře Jung-čeng (1722–1735) reprezentují dekory jemnými emaily a Čchien-lung (1735–1795) zase artefakty se symboly z čínské mytologie.

Japonský porcelán je tu zastoupen předměty z období Imari ze 17. a 18. století. Ty jsou malovány silnou vrstvou podglazurové modré a nadglazurové barvy železa a zlata. Ve svých zářivých efektech obzvláště souzněly se stylem evropského baroka. V neposlední řadě sbírka dokumentuje jak vznik, tak i raný vývoj míšeňského porcelánu, a to v Böttgersaalu, který je věnován Johannu Friedrichu Böttgerovi a jeho nesnadné cestě za vynálezem porcelánu přes peripetie s jemnou kameninou a takzvaným červeným porcelánem. Svoji snahu nakonec úspěšně, a za přispění Ehrenfrieda von Tschirnhausa, završil v roce 1708.

Nejen dekorace

Architekt Marino se ve svých interiérových řešeních netají inspirací nalezenou v původních návrzích Japonského paláce. Nadchla ho obzvláště instalace francouzského architekta Zachariase Longueluna z roku 1735 a její barokní vizualita. Ve vstupním sále expozice uvidíme porcelán nainstalovaný ve výklencích, v symetrických kompozicích a na představených, pozlacených konzolách. Celá plocha oblouků nik je lakovaná v červeném odstínu cinnabar nebo antracitové černé, evokující tak slavné čínské lakované zboží z dynastie Sung. Jako další mobiliář pro artefakty slouží stoly s mramorovými deskami nebo patrové sokly, na kterých je použito hedvábné tapetování a bohaté zclacení.

Na nižších soklech na podlaze jsou umístěny objemnější nádoby, sloužící dříve například jako akvária pro zlaté rybky. Malby na nádobách jsou komplexem dekorativních schémat plných symbolických významů, většinou vyjadřující přání dlouhého života, štěstí a vysokého společenského postavení. Mnoho čínské porcelánu ze 17. století je malováno literárními scénami. Vyprávějí příběhy

o moci a loajalitě, lásce, intrikách a odvetě například z populární čínské novely *Romance Tří království*, která se týká pádu dynastie Chan. Předlohou k těmto námětům byly v té době tištěné dřevorezby.

Vlastní symboliku má i dekorace japonského porcelánu. Jedním z hlavních námětů byl sokol jako emblém samurajů, kvůli svému ostrému zraku a smělosti. Inspiraci malíři nacházeli například i v dřevorezbách „ukiyo-e“, znázorňujících elegantně oblečené gejši zabývající se všemi druhy volnočasových aktivit. August Silný si z japonského porcelánu zvláště oblíbil předměty vytvořené v manufaktuře Kakiemon (1670–1690), charakteristické svojí mléčnou bělostí a jednoduchými, často asymetrickými vzory.

Čínská inspirace

V jižním křídle Bogengalerie najdeme artefakty ve stylu „famille rose“. Tento termín byl vytvořen v Evropě během 19. století pro neprůhledné emailové barvy, které se objevily na čínském porcelánu ke konci éry panovníka Kchang-si. Ve „famille verte“ dominuje v dekorech lesklá zelená a červená barva na glazuru a při prohlídce ji najdeme

v expozici s modrobílým porcelánem z dynastie Čching i čistého bílého porcelánu s transparentní glazurou z pece v okrese Te-chua z provincie Fu-tien, známého v Evropě pod názvem „Blanc de Chine“ a proslulého svými figurami.

V počtu výrobků z Te-chua má drážďanská galerie jasné prvenství. V Evropě však bělost figur nebyla vždy ceněna, proto byly některé plastiky dodatečně dekorovány červeným a černým lakem a malbou zlatem. Pod okny, směrem do nádvoří Zwingeru, na nízkém podstavci uvidíme snad nejznámější skupinku nádob této sbírky, takzvané „Dragounské vázy“. V roce 1717 uskutečnil August Silný obchodní transakci s pruským králem a nabídl mu šest set vyzbrojených vojáků vycvičených v boji za 151 nádob s víkem, metr vysokých, z čínského porcelánu. Vázy jsou dekorovány rozkvetlými větvicemi slivoně na modrém krakelovaném pozadí, nazývaným praskající led. V Číně tyto motivy symbolizují konec zimy a první znamení jara.

I tato kuriózní výměna dobře ilustruje, jak vysoce ceněný orientální porcelán byl. Ostatně chinoiserie představovaly v prvních desetiletích nejpoužívanější typ dekorace

také v případě produkce míšeňské porcelánky. Ambicemi malíře Johanna Gregoriuse Höroldta (1696–1775) a modeléra Johanna Joachima Kaendlera (1706–1775) však bylo dodat manufaktuře vlastní tvář. I proto začali pracovat s evropskými motivy, jak můžeme vidět například na vystaveném *Labutím servisu*, jednom z nejrozsáhlejších jídelních souborů, který byl vytvořen mezi lety 1737 a 1742.

Program míšeňské porcelánky se za vlády Augusta III. proměňuje, králova zadání jsou většinou náboženské povahy anebo účelová – porcelán je oblíbeným diplomatickým darem. Na výstavě najdeme například sousoší s krucifixem nebo námět legendy o smrti svatého Františka Xaverského. V produkci se nově objevují drobné sošky inspirované hudbou a divadlem, které panovník na svém dvoře pěstoval. Mezi exponáty vidíme idylické skupiny dam s krinolínami a jejich nápadníky, muzikanty a herce zobrazené v duchu *commedia dell'arte*, řemeslníky nebo různé personifikace či alegorie živlů.

Raná míšeň

Speciální atrakcí sbírky je tzv. Tiersaal. Architekt Peter Marino v něm vzdal okázalou

výzdobou hold Augustovi Silnému. V prostoru pod dvěma baldachýny a centrálním, pět metrů vysokým altánem v čínském stylu najdeme sochy zvířat divokých i domácích, vytvořených v první polovině 18. století z porcelánu modeláři Kirchnerem, Kaendlerem a Eberleinem, a to většinou ve velikosti 1:1. Také podél stěny s okny jsou rozmístěny sochy zvířat. Naopak na protilehlé straně v nikách potažených koženou tapetou, evokující svojí abstraktní malbou a strukturou dojem lesa, sedí na pozlacených konzolách barevní ptáci, jako by právě z lesa vylétli a usadili se na jeho okraji.

Podle slov architekta Marina má koncepce výstavy atmosféru pozdního baroka pouze evokovat. Nejde zde o kopie dobových prvků ani o snahu být historicky korektní. Pohled do sbírky Augusta Silného nám poselství o době svého vzniku přesto předává. Porcelán byl v první polovině 18. století žádaným a atraktivním uměním a čilé obchodní vztahy mezi Asií a Evropou zanechaly stopy na jeho tvarech a dekoracích. Právě díky drážďanské kolekci máme možnost vztahy mezi orientálním a míšeňským porcelánem intenzivně zkoumat.